

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain 4 ja 6 luvun väliaikaisesta muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti työttömyysturvalakia. Muutosten tavoitteena on helpottaa yritysten toiminnan sopeuttamista taloudellisessa taantumassa ja parantaa sopeuttamistoimenpiteiden kohteena olevien työntekijöiden asemaa. Esityksessä ehdotetaan, että työntekijälle, jonka viikoittaista työaikaa on lyhennetty lomautuksen johdosta yhdellä tai useammalla päivällä viikossa, maksettaisiin työttömyysetuutta lomautuspäiviltä. Esityksessä ehdotetaan myös, että työntekijän, jonka palkkaa on alennettu määräaikaisesti tuotannollisista ja taloudellisista syistä, ansiopäivärahan perusteena oleva

palkka määräytyisi palkan alentamista edeltävän tilanteen mukaan.

Lomautusajalta maksettavaa työttömyysetuutta koskevia säännöksiä sovellettaisiin lomautuksiin, jotka toteutetaan 4 päivän tammikuuta 2010 ja 2 päivän tammikuuta 2011 välisenä aikana. Palkanalennusta koskevia säännöksiä sovellettaisiin määriteltäessä ansiopäivärahan perusteena olevaa palkkaa vuosina 2010—2011 ansaittujen palkkojen perusteella.

Laki on tarkoitettu tulemaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Työttömyysturvalain (1290/2002) 4 luvun 1 §:n mukaan soviteltuun työttömyysetuuteen on oikeus työnhakijalla, joka tekee osa-aikaista työtä, jonka päivittäistä tai viikoittaista työaika on lyhennetty lomautuksen johdosta, joka on vastaanottanut enintään kaksi viikkoa kestävänsä kokoaikatyön tai jolla on tuloa yritystoiminnasta taikka omasta työstä.

Viikoittaisen työajan lyhentämisenä ei pidetä sääesteestä johtuvaa työajan lyhentymistä, jossa työnteko estyy yhdeltä tai useammalta päivältä. Pakkasraja, jolloin sääeste on olemassa, määritetään rakennusalalla ennen työn aloittamista työmaakohtaisesti rakennustyövaihe ja työmaan muut olosuhteet huomioon ottaen. Vastaavasti metsäalalla voidaan etukäteen tarvittaessa määrittää sääesteeksi pakkasraja, jolloin ulkona työskenteilyä ei voida kohtuudella vaatia. Näissä tilanteissa työttömyysetuus maksetaan sääestepäiviltä samansuuruisena kuin se maksettaisiin henkilön ollessa kokonaan työtön.

Soviteltu työttömyysetuus määräytyy sovitte-lujakson työtulon perusteella. Sovittelujaksona pidetään pääsääntöisesti henkilön palkanmaksujaksosta riippuen kuukautta tai neljän peräkkäisen kalenteriviikon jaksoa. Työnhakijalla ei ole oikeutta soviteltuun työttömyysetuuteen, jos hänen työaikansa sovitte-lujakson aikana ylittää 75 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajasta. Jos alalla ei ole työehtosopimusta, vertailu tehdään työaikalain (605/1996) 3 luvussa tarkoitettuun säännölliseen työaikaan. Lomautuksen johdosta lyhennettyä työaika tekevällä työajan tarkaste-lujakso on kalenteriviikko.

Soviteltu työttömyysetuus lasketaan siten,

että etuus ja 50 prosenttia saadusta tulosta voivat sovitte-lujakson aikana yhteensä nousta määrään, joka etuutena muutoin olisi voitu maksaa. Sovitellun ansiopäivärahan määrä lasketaan siten, että se mahdollisine lapsikoro-tuksineen ja tulo sovitte-lujakson aikana yhteensä ovat enintään 90 prosenttia ansiopäivärahan perusteena olevasta palkasta, kuitenkin vähintään niin paljon kuin henkilöllä olisi oikeus saada peruspäivärahana. Jos henkilöllä on oikeus korotettuun ansio-osaan tai työllistämishjelmälisään, soviteltu ansiopäiväraha mahdollisine lapsikorotuksineen voi kuitenkin olla yhdessä työtulon kanssa enintään päivärahan perusteena olevan palkan suuruinen.

Palkansaajan ansiopäivärahan perusteena oleva palkka lasketaan henkilön vakiintuneen palkan pohjalta työttömyyttä välittömästi edeltäneeltä ajanjaksolta, jona henkilö on täyttänyt palkansaajan työssäoloehdon.

Työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeenä tai osa-aikaeläkettä saavan tai saaneen henkilön ansiopäivärahan perusteena oleva palkka määräytyy eläkkeen alkamishetkellä vallinneen tilanteen mukaisesti. Jos työssäoloehto täyttyy kokonaisuudessaan eläkkeen päättymisen jälkeisenä aikana, ansiopäivärahan perusteena oleva palkka lasketaan pääsäännön mukaisesti eli välittömästi työttömyyttä edeltävältä ajanjaksolta. Päivärahan perusteen oleva palkka määräytyy vastaavasti, jos henkilö on ollut vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisella vuorotteluvapaalla tai saanut julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tarkoitettua osa-aikalisää tai ollut osittaisella hoitovapaalla.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi 4 lukuun uusi 4 a §, jossa säädettäisiin työttömyysetuuden maksamisesta niissä tilanteissa, joissa työntekijän työaika on lyhennetty lomautuksen johdosta yhdellä tai useammalla

päivällä viikossa. Näissä tapauksissa työttömyyspäivärahaa ei maksettaisi soviteltuna, vaan kokonaan työttömiltä päiviltä maksettaisiin täysi työttömyysetuus. Edellytyksenä työttömyysetuuden maksamiselle työttömiltä päiviltä olisi, ettei työntekijän työaika kalenteriviikon tarkastelujakson aikana ylittäisi 80 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän työajasta. Jos alalla ei olisi työehtosopimusta, vertailu tehtäisiin työaikalain 3 luvussa tarkoitettuun säännölliseen työaikaan. Väliaikaisen lain soveltamisaika on määritelty kalenteriviikkojen mukaan, koska työajan tarkastelujakso on kalenteriviikko.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi väliaikaisesti 6 luvun 4 §:n 3 momenttia. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka koskee määräaikaista palkanalennusta. Tarkoituksena on, että tuotannollisista ja taloudellisista syistä tehty palkanalennus ei vaikuttaisi ansiopäivärahaan alentavasti, jos työntekijä myöhemmin lomautetaan tai hänen työsuhteensa päättyy. Työsuhteen päättymisen syyllä ei olisi merkitystä säännöstä sovellettaessa. Jotta säännöstä voitaisiin soveltaa, palkanalennuksen tulisi olla määräaikainen ja sen tulisi perustua tuotannollisiin tai taloudellisiin syihin. Palkan alentaminen voisi perustua työnantajan työ sopimuslain 7 luvun 3 §:n mukaisten irtisanomisperusteiden nojalla tekemään yksipuoliseen päätökseen tai työnantaja ja henkilöstö voisivat sopia siitä. Jos palkanalennuksesta sovitaan työpaikalla, sopimuksen tulisi perustua tuotannollisiin ja taloudellisiin syihin ja sopimusta tehtäessä olisi noudatettava työpaikalla noudatettavaa neuvottelumenettelyä. Useissa työehtosopimuksissa on määräyksiä siitä, mistä asioista voidaan paikallisesti sopia, ja sopimusmenettelyssä noudatettavasta menettelystä. Sopimuksen olisi oltava myös kirjallinen, jolloin sen olemassaolo ja sisältö on myöhemmin helposti selvitettävissä.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksen tavoitteena helpottaa yritysten toiminnan sopeuttamista taloudellisessa taantumassa ja parantaa sopeuttamistoimenpiteiden kohteena olevien työntekijöiden asemaa. Elokuussa lomautettuna oli noin 75 000 työn-

tekijää, joissa lyhennetyllä työviikolla oli hieman yli 14 000 työntekijää. Toimialoitain tarkasteltuna lomautuksia oli eniten metallituotteiden, koneiden ja laitteiden valmistuksen sekä sahatavaran ja muiden puutuotteiden valmistuksen toimialoilla. Työnantajien syyskuun 15 päivään mennessä tekemien ennakoilmoitusten perusteella lomautukset lisääntyvät mahdollisesti 32 900 henkilöllä, joista 1 700 olisi lyhennetyllä työviikolla. Lomautusten nopean kasvun ja suuren määrän johdosta työttömyyskassoissa on edelleen viiveitä hakemusten käsittelyssä. Jos lyhennettyä työviikkoa tekeväälle maksetaan työttömyysetuus työttömiltä päiviltä, nopeuttaa se hakemusten käsittelyä. Lyhennettyyn työviikkoon liittyviä ongelmia on pyritty välttämään järjestämällä lomautukset vähintään kalenteriviikon kestäviksi, jolloin työttömyyspäiväraha maksetaan työttömiltä päiviltä. Osalla työnantajista olisi toiminnan järjestäminen kannalta tarkoituksenmukaisempaa, että työntekijät olisivat vain osan viikkoa lomautettuina. Ehdotettu muutos edesauttaisi lomautusten joustavampaa toteutusta.

Ansiopäivärahan laskukaavasta johtuen päiväraha on suhteessa ansioihin sitä suurempi, mitä pienemmät työntekijän ansiot ovat. Tästä seuraa, että soviteltu päiväraha on pienituloiselle edullisempi kuin kokonaan työttömiltä päiviltä maksettava päiväraha. Koska esityksessä ehdotetaan, että työttömyyspäivärahaa voitaisiin maksaa yhdeltäkin työttömyyspäivältä viikossa, parantaisi se palkkatasosta riippumatta kaikkien yhdeksi päiväksi lomautettujen asemaa yhden päivän työttömyyspäivärahan määrällä. Muutoin muutoksen vaikutus on neutraali noin 3 200 euron palkkatasolla. Sen ylittävällä palkkatasolla ehdotetun mukainen päiväraha olisi nykyistä parempi. Esimerkiksi 3 500 euron kuukausituloilla kahden päivän lomautuksessa viikkoansiot olisivat 14 euroa nykyistä suuremmat, kolmen päivän lomautuksessa 9 euroa nykyistä suuremmat ja neljän päivän lomautuksessa 5 euroa nykyistä suuremmat. Kun palkkataso on 2 500 euroa kuukaudessa, kahden päivän lomautuksen ajalta soviteltu päiväraha olisi viikossa 19 euroa, kolmen päivän lomautuksen ajalta 13 euroa ja neljän päivän lomautuksen ajalta 6 euroa enemmän kuin esityksen mukaisessa mallissa. Vastaa-

vat määrät ovat 2 000 euron kuukausipalkalla 24, 16 ja 8 euroa.

Palkanalentamisesta on paikallisesti sovittu monissa yrityksissä. Kyse on yleensä yrityksen ja sen henkilöstön yhdessä sopimista keinoista, joilla pyritään turvaamaan työpaikkoja talouden taantumassa. Palkanmäärittelyyn ehdotetulla muutoksella pyritään siihen, ettei väliaikainen palkanalennus vaikuttaisi mahdollisesti myöhempään työttömyyspäivärahan alentavasti.

Lomautusajan päivärahat ja ansiopäivärahan ansio-osa rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksuilla. Tämän vuoksi ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta valtiontalouteen.

Työttömyysvakuutusrahastolle ei muutoksista aiheudu lisämenoja, ellei lomautusten määrä lisääntynyt muutosten johdosta. Muutos saattaa alentaa lomautuskynnystä, koska lyhytkestoisten lomautusten toteuttaminen helpottuu. On myös vaarana, että lomautukset jatkuvat pidempään, koska yhden päivän lomautuksen ajalta maksetaan työttömyyspäivärahaa. Laki on voimassa vain vuoden 2010 loppuun, mikä osaltaan rajaa lomautusten käyttöä.

Palkanmäärittelyn muutoksesta johtuva työttömyysvakuutusrahaston menolisäys jää todennäköisesti vähäiseksi. Palkanalennukset ovat pieniä, ne koskevat todennäköisesti

melko harvoja työntekijöitä ja heistä vain osa joutuu työttömäksi.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu keskeisiä työmarkkinajärjestöjä.

4. Voimaantulo ja soveltaminen

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Lain 4 luvun 4 a §:ää sovellettaisiin lomautuksiin, jotka toteutetaan 4 päivän tammikuuta 2010 ja 2 päivän tammikuuta 2011 välisenä aikana, ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2010. Soveltamisaika on määritelty kalenteriviikkojen mukaan, koska työajan tarkastelujakso on kalenteriviikko.

Lain 6 luvun 4 §:n 3 momenttia sovellettaisiin määriteltäessä ansiopäivärahan perusteena olevaa palkkaa vuosina 2010—2011 ansaittujen palkkojen perusteella, ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2011.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****työttömyysturvalain 4 ja 6 luvun väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun työttömyysturvalain (1290/2002) 6 luvun 4 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 608/2004, sekä *lisätään* väliaikaisesti 4 lukuun uusi 4 a § seuraavasti:

4 luku

Sovitelu ja vähennetty työttömyysetuus

4 a §

Oikeus työttömyyspäivärahaan lyhennetyiltä työviikoilta

Sen estämättä mitä 1 §:ssä säädetään oikeudesta soviteltuun työttömyysetuuteen, työntekijällä, jonka työaika on lyhennetty lomautuksen johdosta yhdellä tai useammalla päivällä viikossa ja palkkaa vähennetty vastaavasti, on oikeus työttömyyspäivärahaan näiltä työttömyyspäiviltä.

Työttömyyspäivärahaan ei ole kuitenkaan oikeutta, jos työntekijän työaika kalenteriviikon tarkastelujakson aikana ylittää 80 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän työajasta. Jos alalla ei ole työehtosopimusta, vertailu tehdään työaikalain 3 luvussa tarkoitettuun säännölliseen työaikaan.

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

4 §

Palkansaajan ansiopäivärahan perusteena oleva palkka

—————
 Työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeenä tai osa-aikaeläkettä saavan tai saaneen henkilön ansiopäivärahan perusteena oleva palkka määräytyy eläkkeen alkamishetkellä vallinneen tilanteen mukaisesti. Jos henkilön 5 luvun 3 §:n mukainen työssäoloehto täyttyy kokonaisuudessaan eläkkeen päättymisen jälkeisenä aikana, ansiopäivärahan perusteena oleva palkka lasketaan 1 momentin mukaisesti. Mitä edellä säädetään, koskee henkilöä, joka on ollut vuorotteluvapaakoikeilusta annetun lain (1663/1995) tai vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisella vuorotteluvapaalla tai saanut julkisesta työvoimapolve-

lusta annetussa laissa tarkoitettua osaaikaisää tai ollut osittaisella hoitovapaalla taikka jonka palkkaa on alennettu määräaikaisesti ja palkan alentaminen perustuu työ-sopimuslain 7 luvun 3 §:n mukaisiin irtisa-nomisperusteisiin tai työpaikalla tuotannolli-sista ja taloudellisista syistä tehtyyn henki-löstöä koskevan kirjalliseen sopimukseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Lain 4 luvun 4 a §:ää sovelletaan lomau-tuksiin, jotka toteutetaan 4 päivän tammikuu-ta 2010 ja 2 päivän tammikuuta 2011 välise-nä aikana, ja se on voimassa 31 päivään jou-lukuuta 2010.

Lain 6 luvun 4 §:n 3 momenttia sovelletaan määriteltäessä ansiopäivärahan perusteena olevaa palkkaa vuosina 2010—2011 ansaittu-jen palkkojen perusteella, ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2011.

Ennen lain voimaantulo voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpi-terisiin.

Helsingissä 16 päivänä marraskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Liisa Hyssälä*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

työttömyysturvalain 4 ja 6 luvun väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun työttömyysturvalain (1290/2002) 6 luvun 4 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 608/2004, sekä *lisätään* väliaikaisesti 4 lukuun uusi 4 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

Sovitelu ja vähennetty työttömyysetuus

4 a §

Oikeus työttömyyspäivärahaan lyhennetyiltä työviikoilta

Sen estämättä mitä 1 §:ssä säädetään oikeudesta soviteltuun työttömyysetuuteen, työntekijällä, jonka työaika on lyhennetty lomautuksen johdosta yhdellä tai useammalla päivällä viikossa ja palkkaa vähennetty vastaavasti, on oikeus työttömyyspäivärahaan näiltä työttömyyspäiviltä.

Työttömyyspäivärahaan ei ole kuitenkaan oikeutta, jos työntekijän työaika kalenteriviikon tarkastelujakson aikana ylittää 80 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän työajasta. Jos alalla ei ole työehtosopimusta, vertailu tehdään työaikalain 3 luvussa tarkoitettuun säännölliseen työaikaan.

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

4 §

Palkansaajan ansiopäivärahan perusteena oleva palkka

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

4 §

Palkansaajan ansiopäivärahan perusteena oleva palkka

Työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeenä tai osa-aikaeläkettä saavan tai saaneen henki-

Työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeenä tai osa-aikaeläkettä saavan tai saaneen henki-

lön ansiopäivärahan perusteena oleva palkka määräytyy eläkkeen alkamishetkellä vallinneen tilanteen mukaisesti. Jos henkilön 5 luvun 3 §:n mukainen työssäoloehto täyttyy kokonaisuudessaan eläkkeen päättymisen jälkeisenä aikana, ansiopäivärahan perusteena oleva palkka lasketaan 1 momentin mukaisesti. Mitä edellä säädetään, koskee henkilöä, joka on ollut vuorotteluvapaako-keilusta annetun lain (1663/1995) tai vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisella vuorotteluvapaalla tai saanut julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tarkoitettua osa-aikalisää tai ollut osittaisella hoitovapaalla.

lön ansiopäivärahan perusteena oleva palkka määräytyy eläkkeen alkamishetkellä vallinneen tilanteen mukaisesti. Jos henkilön 5 luvun 3 §:n mukainen työssäoloehto täyttyy kokonaisuudessaan eläkkeen päättymisen jälkeisenä aikana, ansiopäivärahan perusteena oleva palkka lasketaan 1 momentin mukaisesti. Mitä edellä säädetään, koskee henkilöä, joka on ollut vuorotteluvapaako-keilusta annetun lain (1663/1995) tai vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisella vuorotteluvapaalla tai saanut julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tarkoitettua osa-aikalisää tai ollut osittaisella hoitovapaalla *taikka jonka palkkaa on alennettu määräaikaisesti ja palkan alentaminen perustuu työsopimuslain 7 luvun 3 §:n mukaisiin irtisanomisperusteisiin tai työpaikalla tuotannollisista ja taloudellisista syistä tehtyyn henkilöstöä koskevan kirjalliseen sopimukseen.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Lain 4 luvun 4 a §:ää sovelletaan lomautuksiin, jotka toteutetaan 4 päivän tammikuuta 2010 ja 2 päivän tammikuuta 2011 välisenä aikana, ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2010.

Lain 6 luvun 4 §:n 3 momenttia sovelletaan määriteltäessä ansiopäivärahan perusteena olevaa palkkaa vuosina 2010—2011 ansaittujen palkkojen perusteella, ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2011.

Ennen lain voimaantulo voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.